

**Рівненський державний
гуманітарний університет**

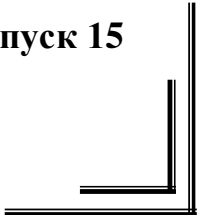

**Актуальні питання
психологічної науки**

**Альманах студентського наукового
товариства**

Випуск 15

Рівне - 2021

ББК 88

А 43

УДК 159.9

Актуальні питання психологічної науки: Альманах студентського наукового товариства. Рівне, 2021. Вип. 15. 140 с.

Головний редактор:

Ямницький В.М. – доктор психологічних наук, професор, завідувач кафедри практичної психології та психотерапії РДГУ.

Редакційна колегія:

Воробйов А.М. – кандидат педагогічних наук, професор, завідувач кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Главінська О.Д. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Павелків В.Р. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики, декан психолого-природничого факультету РДГУ;

Павелків Р.В. – доктор психологічних наук, професор, академік АВШ, завідувач кафедри вікової та педагогічної психології, директор Інституту психології та педагогіки РДГУ, перший проректор РДГУ;

Хупавцева Н.О. – доктор психологічних наук, доцент, професор кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Романюк В.Л. – кандидат біологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ;

Савицька О.Г. – кандидат психологічних наук, доцент кафедри загальної психології та психодіагностики РДГУ.

Друкується за рішенням вченої ради РДГУ (протокол № 12 від 29 грудня 2021 р.)

За достовірність фактів, дат, назв тощо відповідальність несуть автори матеріалів.

індивідуальною комбінацією різноманітних переживань, інтенсивність яких залежить від процесів збудження та гальмування у корі головного мозку у відповідь на певний вербальний і невербальний стимул, а також від рівня тривожності. Когнітивний компонент охоплює мотиваційну і комунікативну сфери та стосується самооцінки і самоусвідомлення особистості [1]. Поведінковий компонент проявляється двома типами реакцій – пригніченням та збудженням та відповідною поведінковою активністю.

Умови подолання особистісної тривожності пов'язані з необхідністю нівелювання негативної дії чинників, що її зумовлюють. До них належать психологічні та педагогічні умови долання міжособистісної тривожності – культивування доброзичливості, взаємодопомоги, взаємоповаги у стосунках, а також розширення взаємної довіри і підтримки. Знання та впровадження в практику цих умов дозволяє не лише подолати тривожність, а й забезпечує адекватний розвиток емоційно-вольової, пізнавальної і мотиваційної сфери та в цілому – збереження психічного здоров'я особистості.

Перспектива наукових досліджень — встановлення функціональних зв'язків між тривожністю та індивідуально-типологічними складовими особистості, у т.ч. темпераменту і характеру в умовах навчального процесу.

Список використаних джерел:

1. Долгова В.И. Формирование эмоциональной устойчивости личности / В.И. Долгова, А.А. Напримеров, Я.В. Лятушин. Санкт-Петербург. РГПУ им. А.И. Герцена. 2002. 167 с.
2. Міщиха Л. П. Психічне здоров'я як складова особистісного благополуччя / Л.П. Міщиха, М.М. Кулеша-Любінець // Збірник наукових праць. Випуск 1. Харків, 2020. С. 166-168.
3. Про схвалення Концепції розвитку охорони психічного здоров'я в Україні на період до 2030 року. [Електронний ресурс]. Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/1018-2017> .

УДК 159.964.21:316.

ЕМПАТІЯ ЯК ПСИХОЛОГІЧНЕ ОСОБИСТІСНЕ УТВОРЕННЯ

Матейок Олександр, здобувач ОС «бакалавр», IV курс, РДГУ

Керівник: Демчук О.О., кандидат психологічних наук, доцент

Емпатія – це глибоке і безпомилкове сприйняття внутрішнього світу іншої людини, його прихованих емоцій і смислових відтінків, емоційне співзвуччя з його переживаннями, використання всієї глибини розуміння цієї людини не в своїх, а в його інтересах. Здатність до емпатії є основою

для дружніх взаємин, які займають величезне місце в міжособистісному спілкуванні. Емпатія, у свою чергу, ґрунтується, як пише Г. Крайг, на соціальному виводі, «тому що якщо ви не знаєте того, що відчуває інша людина, ви не зможете їй співчувати» [3].

Дані зарубіжних досліджень, направлених на вивчення емпатії підлітків та юнаків, говорять про глибокі зв'язки між емпатійністю і етичною поведінкою. Етичні норми, засвоєні на ранніх етапах вікового розвитку, починають виявлятися у вчинках і думках. Високоемпатійні діти свої невдачі в міжособистісній взаємодії схильні пояснювати внутрішніми причинами, тоді як діти з низькими показниками емпатії дають їм екстернальну оцінку [1].

Емпатія як психічне особистісне утворення, досягнувши своєї вираженості в період пубертата, є надалі стимулятором просоціальної поведінки і альтруїзму. Тому саме в ранньому юнацькому віці слід придяти цьому питанню значну увагу. В разі низького рівня емпатійних тенденцій важливо проаналізувати фактори, які могли призвести до подібних наслідків і продумати заходи, які б дозволили «звільнити» і розвинути емпатійний відгук. Слід звернути увагу на тих, хто має високий рівень емпатійних тенденцій. Річ в тому, що здатних емоційно відгукуватися людей можуть «експлуатувати» егоїстичні особи, які користуються їх добротою для реалізації власних ідей. Для здатних емоційно відгукуватися важливим є уміння відстояти себе в умовах зіткнення з індивідуалізмом, себелюбством інших людей. Таким особам потрібна програма вироблення прийомів емоційного захисту та диференційованого ставлення до оточуючих. Не дивлячись на чимале число досліджень, знання про особливості емпатії у дітей різних вікових груп носять швидше фрагментарний, «мозаїчний» характер, уявлення про розвиток емпатії в онтогенезі недостатньо повні і систематизовані.

Таким чином, провівши дослідження емпатії як чиника розвитку смислової сфери юнаків, можна говорити про наступне: можемо констатувати, що із збільшенням чи зниженням показників емпатії до її межових форм – відповідно, альтруїзму чи агресії – в особистості юнацького віку зменшується її спрямованість у майбутнє, задоволеність процесом нагального життя, усвідомлення себе суб'єктом власної життєдіяльності та загалом рівень загальної осмисленості життя. Позитивні взаємозв'язки між показниками субшкाल смисложиттєвих орієнтацій та форм емпатії спостерігаємо на рівні особистісно-смислової емпатії (індиферентність, співпереживання, співчуття, моделювання сприяючої поведінки, реальне сприяння не на шкоду собі).

Проаналізуємо і гендерні відмінності. У хлопців виявлено найбільшу кількість позитивних взаємозв'язків між показниками пасивної емпатійності (моделювання сприяючої поведінки) та всіх субшкал смисложиттєвих орієнтацій, крім шкали «задоволеність самореалізацією (результативність життя)». Високу оцінку осмисленості прожитої частини життя обумовлюють у юнаків високі показники альтруїстичної поведінки. Такі результати є підтвердженням, виявлених й іншими дослідниками, більшої значущості емпатії для чоловіків, порівняно з жінками, в усвідомленні власного життєвого успіху [2].

Отже, юнаки, які готові прийти на допомогу, проте не завжди реалізують цю готовність, більшою мірою спрямовані у майбутнє, нагальне життя сприймають як цікавий, емоційно насичений процес, усвідомлюють себе суб'єктом власної життєдіяльності та мають високий рівень загальної осмисленості життя, порівняно з менш чи більш емпатійними ровесниками. З цих міркувань слідує, що адекватним корелятом становлення смисложиттєвих орієнтацій для чоловіків юнацького віку є домінування серед форм емпатії пасивної її форми, тобто готовності до сприяння (моделювання реальної поведінки).

У дівчат маємо дещо суперечливі емпатійні кореляти смисложиттєвих орієнтацій. Найбільш адекватними корелятами становлення смисложиттєвих орієнтацій для жінок юнацького віку є домінування серед форм емпатії «індиферентності» та «реального сприяння». Зважаючи на викладене вище, можемо зробити висновок про неоднозначність та складність емпатійної детермінації смисложиттєвих орієнтацій особистості юнацького віку.

Список використаних джерел:

1. Бражникова А. Н. Эмпатия как нравственное качество будущего профессионала [Электронный ресурс] / А. Н. Бражникова // Психологическая наука и образование psyedu.ru. – 2012. – №4. – Режим доступа: http://psyjournals.ru/psyedu_ru/2012/n4/57040.shtml. – Загл. с экрана.
2. Журавльова Л. П. Діагностика форм та типів емпатії / Л. П. Журавльова // Психологія. зб. наук. праць НПУ ім. М. Драгоманова. – Сер. № 12. Психологічні науки. – 2010. – № 31(55). – С. 154 – 161.
3. Крайг Г Психология развития / Грейг Крайг // СПб. : Питер, 2000. – 992 с.

Зміст

Вступ	3
Артемова О. Психологічні аспекти грамотного і безпечного використання інтернету	4
Артемова О. Формування ціннісно-сислової сфери здобувачів освіти	6
Камінська О. Вплив дистанційного навчання на соціально-психологічну адаптацію першокурників	11
Романюк В. Сигнальні системи та психогенні розлади особистості	14
Рудюк О. Дослідження особистісних цінностей суб'єктів освітнього процесу у вищій школі	16
Антонюк Н. Психологічний аналіз мотиваційної готовності дитини дошкільного віку до школи	18
Бажинська Д. Адаптаційний потенціал людини: психофізіологічні аспекти	21
Бернік А. Психологічні особливості самоефективності молоді	23
Болюх Т. Профілактика емоційного вигорання молоді	25
Вітрук Д. Психологічний аналіз креативності сучасних підлітків та юнаків	28
Галушко О. Психологічна профілактика паніки та засоби її подолання	30
Глотова М. Мобінг як фактор прояву агресивності у підлітковому віці	32
Горбатюк О. Вплив міжособистісних стосунків на вирішення конфліктних ситуацій у сучасній молоді	35
Гук В. Розвиток стресостійкості у дітей молодшого шкільного віку як необхідної складової у формуванні соціальної компетентності особистості шляхом використання методів арт-терапії	38
Доля Т. Психологічні особливості проявів прокрастинації у дорослому віці	41
Зайчук Т. Виховні можливості ігрової діяльності у розвитку самостійності в дітей старшого дошкільного віку	43
Захарова Н. Теоретико-методологічні засади проблеми мотивації до лідерства у студентської молоді	46
Замківський І. Метод піскової терапії у сучасній психологічній науці	48
Калюш Р. Особливості мотиваційної сфери майбутніх психологів	55
Камінський А. Стресостійкість як професійно важлива якість психолога	57
Карпова А. Булінг в шкільних колективах: причини виникнення та методи профілактики	60
Кобзар З. Психологічні особливості емпатії студентської молоді	62
Ковтун О. Психологічні особливості поведінки підлітків у ситуаціях булінгу	64
Ковтун С. Особливості емпатійності у підлітковому віці: гендерний	

аспект.....	67
Корчак А. Психологічні особливості впливу емоційної напруги на психосоматику юнаків.....	69
Кот С. Психологічні особливості особистісної конфліктності студентської молоді.....	71
Кохно Т. Освітнє середовище як чинник розвитку стресостійкості студентів.....	73
Лапюк А. Емоційні складові стресостійкості у студентської молоді.....	75
Максимчук М. Вплив тривожності на розвиток комунікативних здібностей у підлітковому віці.....	78
Маркова І. Психологічні особливості розвитку ціннісних орієнтацій у підлітковому віці.....	80
Мартинюк Т. Дослідження темпераменту у студентської молоді.....	83
Мартинюк Т. Тривожність та психічне здоров'я особистості.....	85
Матейук О. Емпатія як психологічне особистісне утворення.....	87
Микитюк В. Теоретичний аналіз проблеми професійного самовизначення у психологічній парадигмі.....	90
Михайлюк Ю. Чинники особистісної конфліктності і способи поведінки юнаків в ситуації міжособистісних конфліктів.....	92
Мягка О. Генезис емоційного інтелекту підлітків.....	94
Новосад Т. Проблеми формування комунікативної компетентності майбутніх фахівців в процесі професійної підготовки у закладах вищої освіти.....	96
Онищук Д. Мотиваційні чинники розвитку креативності у майбутніх психологів.....	99
Онищук Т. Вплив сімейних конфліктів на особистісний розвиток підлітків.....	102
Подерня Н. Індивідуально-типологічні чинники формування локус контролю.....	105
Полонська В. Спілкування і розвиток особистості.....	107
Посохова Л. Психологічні особливості ціннісних орієнтацій студентської молоді.....	108
Самойдук А. Психологічні особливості соціальної емпатії особистості.....	110
Самчук І. Психологічні особливості виникнення та корекції особистісної тривожності у ранньому юнацькому віці.....	112
Смаглюк А. Особливості розвитку мислення у молодшому шкільному віці.....	114
Сокотун К. Розробка програми розвитку емоційного інтелекту.....	116
Стрихарчук М. Психологія розвитку міжособистісного спілкування.....	118
Ткачук Л. Психолого-педагогічні особливості навчальної неуспільності.....	

молодших школярів	124
Угнієва С. Психологічний аналіз тривожності у підлітків	126
Царук С. Мотивація та особливості навчальної діяльності у студентської молоді	129
Шоха Т. Психологічні чинники розвитку мотиваційної сфери в молодшому шкільному віці	131
Юсенко В. Роль комунікативної компетентності у розвитку лідерських якостей особистості	133
Зміст	137

Електронне видання

Актуальні питання психологічної науки.
Альманах студентського наукового товариства

Випуск 15

Наукове редагування – проф.. Камінська О.В.
Відповідальний за випуск – проф. Воробйов А.М.

Формат 60x80/16. Гарнітура Times New Roman
Умовн. друк арк. 7,5.

вул. С. Бандери, 12, м. Рівне
Редакційно-видавничий відділ
Рівненського державного гуманітарного університету